

Міністерство освіти і науки України

Національний університет харчових технологій

**80 МІЖНАРОДНА НАУКОВА
КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ,
АСПІРАНТІВ І СТУДЕНТІВ**

*“Наукові здобутки молоді –
вирішенню проблем харчування людства
у XXI столітті”*

Частина 4

10–11 квітня 2014 р.

Київ НУХТ 2014

20. Роль збройних сил в політичній системі сучасного суспільства

Павло Ковтун , Олександр Пилипенко

Національний університет харчових технологій

Нові глобальні проблеми сучасності, розвиток тероризму, вдосконалення європейської та міжнародних систем воєнної безпеки, а також трансформаційні процеси, що передбачають демократизацію усіх сфер суспільного життя, включно з обороною, вимагають осмислення проблем ролі й місця армії у суспільстві, взаємодії армії і політики, визначення сутності Збройних сил у контексті їх взаємодії з владою. Спираючись на сучасні підходи щодо трактування армії і враховуючи різних характер суб'єктів політики, які формують силову структуру, доцільно подати таку дефініцію: армія – історично мінлива, обумовлена соціально-економічним ладом конкретного суспільства озброєна організація його провідних суб'єктів політики, призначена на досягнення, захисту і реалізації їх політичних інтересів за допомогою загрози або реального застосування збройного насилля.

Армія впливає на суспільство і державу через зв'язок військової діяльності із зовнішньою політикою. Щодо внутрішньої політики, то можна виокремити дві полярні точки зору: перша – армія знаходиться поза політикою, друга – армія є знаряддям політики. Світовий досвід дає підстави розглядати армію і як суб'єкт, і як об'єкт політики. Розглянемо докладніше особливості функціонування армії в умовах різних політичних режимів, проаналізуємо характер взаємодії із владою, визначимо рівень підконтрольності силовій структурі цивільній владі в не демократичних і демократичних режимах. В тоталітарних суспільствах збройні сили завжди були важливою опорою влади над усіма сферами суспільного життя. Армія виконує репресивно-мілітаристську функцію із застосуванням жандармських методів . Армія в умовах авторитарного режиму активно втручається в сферу політики, здатна виходити на політичну арену як самостійна політична сила, може функціонувати і діяти як знаряддя та інструмент насильства в руках певних політичних сил та угруповань. Саме в авторитарних режимах здійснюються військові перевороти і встановлюється пряме військове правління – військова диктатура.

На відміну від авторитарного режиму демократичний політичний режим зумовлює цілком інші принципи і механізми політичного функціонування армії. У політичному просторі демократії армія відповідає інтересам суспільства, функціонує в його інтересах і призначена для збройного захисту суверенітету держави, її незалежності, територіальної цілісності на неподільності. В умовах демократії армія забезпечує стабільність своєю не участю у політичній боротьбі. Використання бойового потенціалу армії, функціонування її як самостійної сили можливе у таких варіантах: армія виходить із підпорядкування уряду і здійснює військовий переворот; армія використовується окремими політичними силами для тиску на уряд; армія діє як механізм захисту нелегітимної влади; армія використовується як інструмент придушення масових заворушень; армія виступає як сила, що діє самостійно для забезпечення життєдіяльності війська і для захисту військовослужбовців та їх сімей.

Отже, в різних політичних режимах реалізуються різні моделі взаємодії армії і політики. Армія може бути підпорядкованою, може функціонувати як самостійна політична сила, не брати участь у боротьбі за владу та функціонувати в інтересах народу.

Література

1. *Богайчук В.* Політика і армія: проблеми взаємозв'язку // Політичний менеджмент. – 2005. – №5. – С. 31 – 38.
2. *Требін М.П.* Армія та суспільство – Харків: Видавничий Дім «Інжек», 2004. – С. 404
3. *Баранівський В.Ф.* Демократизація Збройних сил України. – К.: Центр практичної філософії. – 2001. – С. 112.
4. *Череміскіна Н.* Цивільний контроль над військовою організацією держави // Нова політика. – 2002. – №2. – С. 42–45.
5. *Висоцький О.* Сутність легітимізації політики // Політичний менеджмент. – 2004. – №4(7). – С. 24–35.